

Monikielisyyden rikkaus ja kielirepertuaarit kohtaamisessa

4.12.2023

In English here

Osallistuin lokakuussa 2023 International Conference on Multilingualism and Multilingual Education -konferenssiin Maltalla. Konferenssi houkutteli alan tutkijoita, opettajia ja koulutuksen järjestäjiä eri puolilta maailmaa monipuoliseen keskusteluun ja tieteellisten tutkimusten ääreen.

Konferenssin teemoihin kuuluivat kielitieteelliset ja sosiolingvistiset näkökulmat kaksi- ja monikielisten puhujien taidoista ja käytännöistä sekä esimerkiksi koulutuksen tavoista ymmärtää niitä. Siellä keskusteltiin myös monikielisten yhteiskuntien kysymyksistä.

Monikielisyys nyt

Esityksiin sisältyi ajankohtaisia tuulahduksia muiden muassa usean kielen (samanaikaisesta) omaksumisesta ja oppimisesta (L3, L4, Lx); psyko- ja neurolingvistiikasta monikielisyydessä; CLIL- ja limittäisikieleilyn pedagogiikasta; varhaiskasvatuksen ympäristöistä sekä ja kaksi- ja monikielisestä koulutuksesta ja kieli- ja kulttuuritietoisuudesta, kielipolitiikoista, monikielisyyden ja globalisaation limittäisistä kysymyksistä.

Konferenssi tarjosi mahdollisuuden verkostoitumiseen ja ajatustenvaihtoon tutkijoiden ja koulutusten järjestäjien kanssa: kaikilla oli yhteinen kiinnostus monikielisyyden ja monikielisen koulutuksen tutkimukseen. Tämä kokemus antoi hyviä näkökulmia tuleviin kehittämishankkeisiin sekä tutkimuksiin koulutuksen ja kielten oppimisen alalla.

Opiskelijoiden monikielinen ympäristö

Omassa esityksessäni, *Understanding International Degree Students' Integration, Social Inclusion and Third Language Acquisition: Exploring English as L2 and Finnish as L3 in Multilingual Spaces*, tarkastelin kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kolmannen kielen oppimisen, Suomessa opiskelun sekä arjen näkökulmia.

Monesti kansainvälisen tutkinto-opiskelijan ensimmäinen kieli, mahdollisesti äidinkieli, on jokin muu kuin englanti. Englantia puolestaan käytetään esimerkiksi SeAMKissa kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelijan näkökulmasta katsottuna toisena kielenä (L2), mikä saattaa asettaa suomen kielen kolmannen kielen asemaan (L3) ja tekee opiskelusta Suomessa varsin monikielisen ympäristön. Suomen kieli ymmärretään kolmanneksi kieleksi erityisesti silloin, kun sen oppiminen ei tapahdu kielen käytön kontekstissa, vaan esimerkiksi etäopintoina verkossa. Näin tapahtuu opintojen alkuvaiheessa, mikäli muutto Suomeen ei ole vielä toteutunut.

Vaikka kansainväliset tutkinto-ohjelmat ovat englanninkielisiä, suomen opiskelu on pakollista, mikä johtaa opiskelijat opiskelemaan paitsi ammattiaan, myös uutta kieltä. Esitykseni tausta-aineistona käytin ammattikorkeakoulun henkilöstön (n=27) haastatteluista syntynyttä analyysia. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada lisää ja monitahoista ymmärrystä siitä, miten kansainvälisten opiskelijoiden kotoutuminen edistyy.

Kielelliset resurssit mahdollisuuksina

Osallistuin teemapaneeliin *Multilingual Approaches to Language Teaching and Learning*. Siinä tarkasteltiin monikielisiä lähestymistapoja kielten opetuksessa ja oppimisessa. Paneelin avauksessa korostettiin maailmanlaajuista, lisääntyvää kiinnostusta monikielisiä opetusmenetelmiä kohtaan ja niiden roolia yhteiskunnallisissa muutoksissa.

Paneeli esitteli tutkimustuloksia Euroopan eri kielialueilta. Siinä tarkasteltiin opettajien ja oppijoiden käytössä olevia kielellisiä resursseja ja osaamista huomioida monikielisyyttä. Lisäksi paneelissa keskusteltiin erilaisista pedagogisista näkökulmista, erityisesti siitä, miten voi käyttää, edistää ja sallia monikielisyyttä omassa opetuksessa kielen ja temaattisen sisällön opetuksessa.

Esimerkiksi CLIL on lyhenne sanoista Content and Language Integrated Learning, millä tarkoitetaan opetusmenetelmää, jossa oppiaineiden sisältöjä opiskellaan vieraalla kielellä. Tässä menetelmässä opiskelijat saavat opetusta sekä äidinkielellään että vieraalla kielellä, ja nämä kielet muodostavat yhdessä tilan, jossa käytetään tarkoituksenmukaisesti jompaakumpaa kieltä.

Tämän lisäksi limittäiskieleilyn ja kielellisten resurssien käyttö osana opetusta ja oppimista olivat keskeisessä roolissa läpi paneelin ja konferenssin. Limittäiskieleilyn pedagogiikka on kielitietoista pedagogiikkaa, jossa nähdään, että jokainen kieli on oppimisen kieli, mikä asemoi jokaisen opettajan kielen opettajan rooliin, ei vain vieraan kielenopettajan (Lehtonen, 2021).

Limittäiskieleily – monia kieliä samassa aiheessa

Kielenoppimista ja sisällön oppimista monikielisessä ympäristössä voi tukea limittäiskieleilyn keinoin, multimodaalisen tuen, kuten visuaalisten mallien sekä verbaalisen tuen, kuten fraasien ja uudelleenmuotoiltujen lauseiden välityksellä. Samassa opettajan on mahdollista helpottaa opiskelijoiden omaa tietoisuutta kielenoppimisen prosesseista ja laajentaa heidän kokemustaan monikielisistä ympäristöistä. Tämänkaltaista tukea voidaan antaa myös muualla kuin esimerkiksi suomen kielen opetuksessa – myös sisältöä opetettaessa.

Katharine Burns ja Khaled Al Masaeed paneutuivat esitelmässään *Sociolinguistic competence in L2 learning through multilingual and multidialectal translanguaging practices* limittäiskieleilyn menetelmään syvemmin.

Tutkijoiden mukaan siinä tunnistetaan monikielisten opiskelijoiden ja puhujien omat kyvyt valita ja käyttää suunnitelmallisesti ja luovasti heidän kokonaisia kielirepertuaarejaan. Kielirepertuaarin käyttö tarkoittaa sitä, että yksilö voi osallistuessaan vuorovaikutukseen käyttää kaikkia niitä kielellisiä resursseja, joita hänellä on. Niitä voivat olla eri kielien lisäksi visuaaliset ja kehollliset ilmaisut. Limittäiskieleilyn pedagogiikka ottaa huomioon sekä nimetyt kielet että kielimuodot, jotka sattuvat olemaan opetuksen välineitä sekä oppijoiden kielirepertuaarin olennaisena tekijänä uuden kielen oppimisessa.

Monikielisyyden arvostamisen näkökulma haastaakin pitkään vallinneet käsitykset monikielisistä käytännöistä esimerkiksi osaamattomuuden osoituksena, kun puhuja poikkeaa normeista pysyä yhdessä kielessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tutkijoiden (em.) mukaan yksikieliset ideologiat ovat ristiriidassa nykyisen globalisoituneen maailman sosiolingvistisen todellisuuden kanssa. Yksikielisten ideologioiden vaikutus ulottuu paitsi siihen, miten opetamme ja opimme kieliä ja niiden muotoja (ja niiden puhujia), myös siihen, miten tutkimme ja arvioimme oppimistuloksia.

Monikielisessä ympäristössä tärkeä panostus voi olla oma repertuaarisi, vaikka suomen kieli ja kehon kieli

Konferenssissa tiivistyi kuvaa monikielisten lähestymistapojen nykytilasta ja niiden vaikutuksista kielten opetuksessa ja monikielisissä ympäristöissä toimimisessa. Keskeiset keskustelut tarjosivat arvokkaita oivalluksia siitä, miten monikielisyyttä voidaan tehokkaasti edistää koulutusjärjestelmissä maailmanlaajuisesti, mutta myös täällä Etelä-Pohjanmaalla.

Monikielisyyteen pyrkiminen ei suinkaan tarkoita sitä, että meidän tehtävänämme olisi vaihtaa kaikki vuorovaikutus englannin kieleen, vaan käyttää omaa kielirepertuaariamme rohkeammin. Arvokkaana kontribuutiona onkin käyttämämme suomen kieli, kun olemme vuorovaikutuksessa kansainvälisen osaajan kanssa ja haluamme tukea hänen suomen oppimistaan. Siinä rinnalla voimme ottaa käyttöön muitakin

kielellisiä repertuaarejamme – ja samalla sallia sitä kieltä opettelevalle.

”Kielitietoinen työyhteisö voi valinnoillaan sekä varmistaa ymmärtämistä että avata muille kuin suomea ensikielenään puhuville mahdollisuuden suomen oppimiseen. Tärkeää olisi tiedostaa, että kielenoppiminen edellyttää mahdollisuuksia käyttää kieltä, osallisuutta kieliyhteisön jäsenenä. Suomenkielinen kieliyhteisö saattaa pyrkiä varmistamaan kansainvälisen työntekijän [tai opiskelijan] osallisuutta käyttämällä kielenä aina englantia, mutta samalla tämä valinta sulkee kansainvälisen työntekijän [opiskelijan] suomenpuhujien yhteisön ulkopuolelle.” (Lehtimaja ym., 2022.)

Korkeakoulutuksen tarjoajina meidän on nähtävä, miten tunnistamme ja tunnustamme monikielisen ympäristömme salat, piilevät käytänteet ja pedagogiset keinot, joilla hyödyntää omia ja opiskelijoidemme kielellisiä repertuaareja ja auttaa heitä navigoimaan itsensä osaksi eteläpohjalaista yhteisöä. Ovatko ne vielä pitkään vallinneiden käsitysten varassa yksikielisiä, vai avaammeko omatkin repertuaarimme rohkeammin käyttöön? Etelä-Pohjanmaallakin sekoitumme yleiskielen, murteiden sekä monien kielten ja kehollisten ilmaisujen murtovedessä, emme uiskentele mitenkään yksi- tai edes kaksikielisessä ojassa.

Maiju Kinossalo
Asiantuntija, tutkija, kansainvälisen opetuksen palvelut
SeAMK

Kinossalo toimii SeAMKissa kotoutumisen asiantuntijana ja tekee kasvatustieteen väitöskirjaa. Hän tutkii elämäntarinallisen identiteetin rakentumista, kotoutumisen edistämisen ja osallisuutta parantavia käytänteitä sekä monikielisen lukutaidon kehittymistä. Kinossalo koordinoi kotoutumisen edistämisen hankkeita.

Monikielisen työyhteisön keskeisiä elementtejä löydät tästä linkistä.Koulutussuunnittelun ja ohjauksen näkökulmia löydät tästä linkistä.

Lehtimaja, I., Kurhila, S., & Kotilainen, L. (2022). Monikielisyyden haasteet korkeakouluissa työntekijöiden näkökulmasta. [Challenges of Multilingualism in Higher Education from the Perspective of Employees] Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 13(5).

Lehtonen, H. (2021). Kielitaitojen kirjo käyttöön, limittäiskieleilyä luokkaan. [The spectrum of linguistic skills, translanguaging practices into the classroom] AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia, 70-90.